

Makale Geçmişi/Article History

Alındı/Received: 27.03.2019

Düzeltilme alındı/Received in revised form: 02.05.2019

Kabul edildi/Accepted: 20.05.2019

ULUS GAZETESİ'NİN 1938 YILI İÇERİKLERİNDE KADIN TEMSİLİ*

Şems Şeyma AÇIKAY†

Özet

Bu araştırma, Ulus gazetesinin 1938 yılı içinde neşrettiği içeriğin dönemsel okumalarla değerlendirilmesi neticesinde, İmparatorluk'tan ulus-devlete geçiş sürecinde kadınlık meselesini, yeni kadın inşasını, kadın üzerinden tavsiye edilen gündelik hayat pratiklerini, Batı kadınına paralel öneriler ile yeni bir kadın modeli oluşturma yönündeki çabaları, Türk kadınının görünür kılınmasında basının önemini ve Genç Cumhuriyet'in kadın algısının ne olduğuna dair fotoğrafı yansıtmayı amaç edinmiştir. Dönemin resmî ideolojisinin moderniteye bakışını ve bilhassa kadın yurttaşlarını bu ideale karşı nasıl kurguladığını gösterebilmek çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Çalışmada öne çıkan mesele; 1938 yılı Türkiye'sinde rejimin resmî gazetesi niteliğindeki Ulus gazetesinin Cumhuriyet'in ilk on beş yılında medya yoluyla kitlelere sunduğu kadın profilidir.

Anahtar Kelimeler: Genç Cumhuriyet, Yeni Türk Kadını, Ulus Gazetesi, Kentli Kadın, Köylü Kadın, Sosyoekonomik düzey

REPRESENTATION OF WOMAN IN THE CONTENTS OF THE *ULUS* NEWSPAPER IN 1938

Abstract

The research aims to reflect the issue of femininity in the process of transition from Empire to nation-state, the construction of new women formation the recommended daily life practices through the women, the efforts to create a new woman model with suggestions parallel to the Western woman, the importance of the press in making Turkish women visible and the photograph of the perception of women in the Young Republic as a result of the evaluation of the content of Ulus newspaper in 1938 by periodic readings. The main subject of this study is to show how the official ideology of the period was based on modernity and especially how it constituted women's citizens against this ideal. The main issue in the study is; the woman profile presented to the masses through the media in the first fifteen years of the Republic thanks to Ulus Newspaper, which is the official newspaper of the regime in 1938, is the female profile presented to the masses through the media.

Key Words: Young Republic, New Turkish Woman, Ulus Newspaper , Urban Woman, Peasant Woman, Socioeconomic Level

* Bu makale 'Ulus Gazetesi'nin 1938 Yılındaki Haftalık Kadın Sayfalarında Kadının Temsili' adlı yüksek lisans tez çalışmasından türetilmiştir.

† Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi. seymaacikay@gmail.com

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze tarihsel akış boyunca yaşadığı sosyal, siyasal ve kültürel sorunlar; modernleşme başlığı altında toplayabileceğimiz ve özünde kendisi olmaktan çıkıp başkası gibi olma isteğinin hâkim olduğu ve bu çerçevede “modern” ve “Batılı” olma gayesini içinde barındıran sorunlardır. Modernleşme politikalarının gerekli kıldığı; hukuk devleti, laiklik, sivil toplumun gelişmesi, siyasal ve toplumsal katılımın arttırılması, bireysel özgürlük ve hakların savunulması gibi unsurların önemi yanında pratik hayatta tüm bunları gerçekleştirme hususunu da göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu çalışmada 1938 yılının sosyal, siyasal, ekonomik durumu göz önünde bulundurularak, Ulus gazetesinin kadın sayfasına yer veren sayılarının incelenmesi suretiyle içinde bulunulan döneme ve dönemin insanına dair bir fikir edinilmeye çalışılmıştır. Çalışma için 1938 yılının seçilmiş olmasının nedenleri arasında, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm tarihinin aynı yıl olması gerekçesi öne çıkmaktadır. Yine bir başka neden, 1938'in Cumhuriyet'in kuruluşunun on beşinci yılına denk düşüyor olmasıdır. Dönemi itibariyle bakıldığında 1938 yılında dünyada yaşanan hareketlilik ve 2. Dünya Savaşı'nın sinyallerinin veriliyor olması da bu tarihe odaklanmak için bir başka sebeptir.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte her alanda reformlar kendini göstermiştir. Bu yeniliklere ulusçuluk düşüncesi öncülük etmiştir. Bu düşüncenin ana ilkesi, yeni kurulan devletin yurttaşlarına bir aidiyet oluşturmak, millet olma hüviyetini ve ulusal kimliğini unutmuş topluma bu kimliğini hatırlatmak ve onları ulusal bir kimlik çatısı altında bütünleştirmektir.

Batı'da Reform, Rönesans ve Aydınlanma'nın etkileri ile sürü olma halinden bireyciliğe geçişte önemli bir yeri olan Fransız İhtilali ve onun beraberinde getirdiği doktrinler ışığında oluşan yeni ideoloji ve idealler milletleşmenin önünü açmıştır.

Ulus- devlet siyasi iktidarın ete kemiğe bürünmüş bir hali olarak görülürken, ulus kavramı ise, bu yapının kendine meşruiyet sağlamada ve konumlandırmada sıkça başvurduğu bir kavramdır. (Tekeli ve İlkin, 2000:113-138)

Kurtuluş Savaşı döneminde Milli Mücadele'nin zafere ulaşması ve bu mücadeleye yönelik farkındalık oluşturmak üzere bir kamuoyu meydana getirmek adına basın yayın organlarına önemli görevler düşmüştür. Bu anlayışla, savaşın gidişatını ve askerimizin cephede durumunu anlatmak ve toplumu haberdar etmek için gazeteler dağıtılmış, el ilanları basılmıştır. Böylelikle Milli Mücadele'ye dair tüm haberler ve gelişmeler halka ulaştırılmış, toplumun bir arada aynı duygular ile cepheye desteği artırılmıştır. Bu tablo karşısında Mustafa Kemal'in desteği ile 11

Eylül 1919 ‘da önce “İrade-i Milliye” gazetesini çıkarılmıştır. Gazete, ulusal bağımsızlık savaşına yönelik bir bilinç oluşturmak, halkı bu konuda aydınlatmak ve askere karşı milli duyguları pekiştirmek amacıyla yayımlanmıştır. (Özkaya, 2013:25)

Modernleşme tecrübesi ile Batı’da, özgürlük, sosyal adalet ve eşitlik orta sınıfın büyümesi ve sanayileşme sonucu elde edilmiş, sonuç olarak da, bu siyasî ve ekonomik dönüşümler modern millî kimliklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Fakat Cumhuriyet’in kuruluş döneminde Türkiye’de bu ön şartların çoğu mevcut değildir.

YÖNTEM

Bu çalışmada yöntem olarak söylem analizi metodu benimsenmiştir. Söylem analizi daha ziyade dilin, anlatımın sembol ve simgeler üzerinden aktarımını önceleyen bir çalışma yöntemidir. Söylem denilen olgu hayatın her alanından pratikler üzerinde, sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik alanlar ile ilişkilidir. (Sözen, 1999:17).

Söylem analizi temelde söylemi referans almakla beraber, günlük kullanımda cümlelerin, simge ve sembollerin söylem bağlamında incelenmesini esas almaktadır. Söylem analizi sosyal psikolojide kullanılan bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Söylem analizi metin, görsel ve fotoğraf fark etmeksizin yazılı ya da sözlü olarak kullanılan dilin incelenmesi ile gerçekleştirilmektedir. Söylem analizi problemi tanımlarken çözüm bulmak yerine sorunu tam olarak ortaya koymayı amaç edinmektedir. Söylem analizini şu üç ana kavram oluşturmaktadır: anlam bilimsellik, söz dizinsellik ve göstergebilimdir. Bu çalışmada göstergebilim kavramı daha çok öne çıkmaktadır. (Akturan ve Esen, 2008:28)

Ayrıca bu çalışma “Ulus Gazetesi’nin 1938 Yılındaki Haftalık Kadın Sayfalarında Kadının Temsili” isimli yüksek lisans tez çalışmasında ulaşılan bilgilerden de faydalanılarak hazırlanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Türkiye’deki ulus inşası süreci moderniteyle yakından ilişkilidir. Türkiye deneyimi bu anlamda sivil milliyetçiliğin kavramsal varsayımlarıyla paralellikler taşır. Cumhuriyet seçkinlerinin bilişsel haritalarını Aydınlanma düşüncesi şekillendirmiştir.

Cumhuriyet elitleri; zihniyet, davranış ve felsefî bir değişimi öngören yani Osmanlı’ya ait olan eski dinî, siyasî, sosyal, millet kurumlarının lağvedilmesiyle oluşabilecek modern Batı tarzı jakoben anlayışı da beslemiştir. Burada Türkiye kendi farkını yaratarak Avrupa tecrübesine karşı başka türlü bir ulus inşa süreci benimsemiştir. Bu fark, toplumu değiştiren yapısal

reformların tabanın talebi olarak değil, resmi ideolojinin topluma dayattığı bir yenilik tutumu olarak kendini göstermiştir. (Kubicek, 1999:159)

Avrupa deneyiminde, özgürlük, sosyal adalet ve eşitlik orta sınıfın büyümesi ve sanayileşme sonucu elde edilmiş, sonuç olarak da, bu siyasî ve ekonomik dönüşümler modern millî kimliklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Fakat Cumhuriyet'in kuruluş döneminde Türkiye'de bu ön şartların çoğu mevcut değildir.

Seçkin zümre kendini toplumdaki ayrı ve farklı bir yere konumlandırarak geri kalan herkesin belli bir seviyeye ulaştırılması gereken hazır bir kalabalık hâlinde görerek yüksek bir kültür endişesi içinde olmuştur. Bu yüzden, yönetici sınıf ve devlet otoritesi hem toplumsal hem de siyasî modernleşmeyi gerçekleştirdiği için, devlet kendisini modernleşmenin devam ettirilmesinden sorumlu olarak görmüştür. Tüm bunlardan hareketle “Ulus” gazetesinin haber makale ve içeriğinde yer alan dile ve anlatıma bakıldığında, köylü ve kentli kadın olarak zihni bir kategorileştirilmeye gidildiği görülmektedir.

Gazetenin incelemeye konu olan 1938 yılı nüshalarından alınan bazı örnekler bu konuda bir fikir vermektedir.

Ulus gazetesinin 1938 yılı görsel içerikleri incelendiğinde kadın olgusu; kentli, köylü, eğitimli, çalışan kadın, arzu nesnesi kadın ve anne rolleri üzerinden gruplandırmalar yapılabilmektedir. Fotoğraf kullanımı, kompozisyon, çerçeve incelenerek kadına karşı atıflar incelenmiş ve birtakım bulgulara ulaşılmıştır.

Bu bulgular ışığında kentli, eğitimli, çalışan kadının güçlü, modern, Batılı bir profil çizildiği görülmüştür. Bu temsil ile lüks, konfor, elitizm kavramları arasında bir bağ kurulduğu göze çarpmıştır. Köylü kadının, daha pejoratif bir bakış açısıyla yansıtıldığı dikkat çekmiştir. Köylü kadınların kırsal ve geleneksel kıyafetleri ile çekingenlikleri ve erkek egemen yapıya olan bağlılıkları, az gelişmişlikleri öne çıkarılmıştır.

Arzu nesnesi kadınlar ise, kentli kadın için model oluşturan, özenilecek varlıklar olarak temsil edilmiştir. Gazetenin olumladığı anne tipi de Batılı, modern, bakımlı, kentli kadın görselleri ile desteklenmiştir.

1. Kentli kadın temsili

17 Aralık 1938 yılı Ulus gazetesi ilk sayfada yer alan içerikte Ankara Dikmen'de kayak yapan kadınların bulunduğu bir fotoğraf kullanılmıştır. Kentli kadının lüks tüketim araçlarından biri olan “kayak” sporu ile ilgilenir vaziyette olduğu görseli paylaşılmıştır. Bu fotoğraf ile kayak

sporunun belli bir sosyal grup mensupları arasında yapıldığı alt metni ile bu sosyal grubun kentliliği üzerinde durulmaktadır.

Resim 1.1

Bu kompozisyon ile lüks, konfor, elitizm kavramları ile kentlilik ve modernite arasında bir bağ kurulduğu göze çarpmaktadır.

Resim 1.2

22 Mayıs 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 8’de yer alan” Kız enstitüleri ve sanat okulları sergisi açıldı” başlıklı haberde bir grup kadının sergide bulunduğu bir fotoğraf kullanılmıştır. Haberin fotoğraf altında “Sergide bulunanlardan bir grup” ifadelerine yer verilmiştir.

Bu görselde sanatsal bir etkinliğe katılmanın seçkinliği ile kentlilik arasında bir bağ kurulmaktadır. Kadınların kullandıkları şapkaları, kıyafetleri, eldivenlerinin verdiği özgüvenin hal, tavır ve jestlerine yansımış olduğu dikkat çekmektedir.

Modanın sözsüz iletişimin bir yöntemi olduğu düşünülürse moda ortak dili ile kentli olma durumunun pekiştirildiği görülmektedir.

Resim 1.3

30 Mayıs 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 7’de yer alan “Dünkü ilkbahar yarışları” başlıklı içerikte, at yarışlarını seyreden kadınların fotoğrafı kullanılmıştır. Haberde fotoğraf altı olarak “Yarış seyredenler” ifadesine yer verilmiştir. At yarışlarını seyretme gibi burjuva bir eğilim olarak değerlendirilebilecek bir aktivite ile kentli kadın imajı arasında bir bağ kurulduğu görülmektedir. Kadınların bu faaliyete özgü kıyafet, şapka ve eldiven tercihleri ile ekonomik olarak görece daha üst sınıflara ait oldukları algısının pekiştirildiği dikkat çekmektedir.

Kimliklerin ortaya konmasında bir gösterge olarak kullanılan moda olgusunun burada kentlilik ortak paydasını kuvvetlendirdiği görülmektedir.

Resim 1.4

2 Şubat 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 6'da yer alan "Kastamonu Bir şose ve bir mesire kazandı" başlıklı içerikte "Cumhuriyet Halk Partisinin altıncı semt ocağının teşebbüsüyle başlanan bu iş, şehrin garb cenubuna düşen yokuş mahallelerden geçecek, Açıkmaslak denilen mesire yerine kadar uzayacaktır." ifadelerine yer verilmiştir.

Bir resmi açılış töreninde erkeklerin arasında yer alan kadının bulunduğu görülmektedir. Bu görsel ile kentli kadının güçlü profiline vurgu yapılmaktadır. Kadının sade ve ölçülü kıyafet, saç/makyaj ve tavrı devletin ciddiyet ile paralel olarak pekiştirilmektedir.

Bizim Ankaralı hemşeriler artık sayfiyeden dönüyorlar

ANKARA GARINDAN

4 ayda 70.000 kişi Bilet aldı

Hele şükür, bizim hemşeriler dönmeye başladılar. Artık Ankara garında, trenlerin geliş saatları, gidiş saatlarında daha çok kalabalık oluyor.

Bir kaç ay evel bep aksi olurdu. Burada kalanlar gönderdiklerinin arkasından uzun uzun, hasretli hasretli bakar, içlerini çeker: —Göreyim seni İstanbul'un tadını çıkar, bizi de unutma !

Diye bağırırlardı.

Yazın Ankara boşanıyor. Bu gelen haberlere göre dünyanın her tarafında böyle oluyormuş, her memlekette toplu şehirler yaz aylarında sayın günlerine dönüyorlar. Başta hükümet merkezleri...

Yaz aylarında canlarını daha se-

murda 2000'e çıkmış... Ağustos yolcularının sayısı - tahmine müs - tenit olarak - otuz binden aşağı değildir.

Bu söylediklerim, banliyö hatlarının dışına çıkanlardır.

1938 yazı, geçen senelerin bu ay-

Resim 1.5

5 Ekim 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 7'de yer alan "Bizim Ankaralı hemşeriler artık sayfiyeden dönüyorlar" başlıklı içerikte, tatil dönüşü bir kentli kadın fotoğrafı kullanılmıştır.

Görselde elinde valizleri ile seyahatten dönen kadının tatil gibi lüks tüketim olarak değerlendirebilecek bir aktivite gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Burada "tatil" olgusu ekonomik seviye hakkında fikir veren bir parametre olarak kullanılmıştır. Belli bir ekonomik seviyede olan kentli imajı vurgulanırken, mevsimlere göre değişen gündelik pratikleri ve alışkanlıkları üzerine bir farkındalığa dikkat çekilmektedir. Bu yaklaşım ile kentliliğin konfor ve lüks kavramları ile bir ilişki içinde olduğu algısının oluşmasına yol açılmaktadır.

Resim 1.6

6 Şubat 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 4'te yer alan "İlkbaharı karşılayanlar" başlıklı içerikte bankta yalnız oturan bir kadın fotoğrafı kullanılmıştır. Haberin devamında "Havalar hayli ısındı. Artık soba başından başka bir yerde, meselâ bir parkta yünümüzü örebiliriz. Hem böyle örgü bereketli de olur. Çünkü günler uzuyor." Görselde kentli kadının Batılı tarzda moda kıyafetler ile tek başına kamuya açık bir alanda rahat bir oturma biçimi ile zaman geçirdiği görülmektedir. Bu temsil kentli kadının özgürlüğüne ve bağımsızlığına bir atıf olarak yorumlanabilir. Kentli kadının yalnız, bireysel olarak toplum içinde hür ve özgür bir biçimde yer aldığı temsil olarak görülmektedir.

Resim 1.7

Ulus gazetesinde yer alan bir başka içerikte, “Yenişehir’de Akşamüstleri” başlıklı bir haber üretilmiştir. Haberin devamında “Yenişehir’de akşamüstleri, asfaltın üzerine sarkan çiçekler arasında dolaşıp hava almak Ankaralı’nın en güzel zevklerinden biridir.” şeklinde ifadeler yer almaktadır.

Bu görselde kentli kadınların dilediği zaman yalnız, dilediği zaman da partneri ile birlikte günün her vakti kamusal alanda bulunabileceğinin bu hürriyet ve özgürlük ile hareket edebileceğinin sözsüz mesajı verilmektedir. Bu durum özgürlük, bağımsızlık, bireysellik ile kentli olma hali arasında bir bağ kurmaktadır.

Resim 1.8

26 Ekim 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 7’de yer alan “Pazarda pazarlık! Bunun usulünü bilmeyenler aldanmaktan korkmalıdır” başlıklı içerikte Pazar dönüşü kentli kadınların bulunduğu bir fotoğraf kullanılmıştır.

Bu görsel kadının tüketim sürecinde karar almada tek başına hareket edebileceğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilmektedir. Yalnız üst sınıfların değil, pazar alışverişi yapacak derecede orta sınıf mensubu kadınların da modanın sözsüz dili ile aynı biçim ve görünüşte olarak Batılı /modern/kentli olma ortak paydasında olduğunun altı çizilmektedir.

Haberin devamında “Bu bir pazar dönüşüdür: Arkada son nefeste kalmış küçük, mutfağın bir haftalığını taşıyor.” ifadeleri ile başka bir çocuğa dikkat çekilmektedir. Arkadaki hamal çocuk ile öndeki kentli kız çocuğu sınıflar arası farkların ve eşitsizliğin bir delili olarak

yorumlanabilmektedir. Kentli kadının kullandığı şemsiye ise bir burjuva alışkanlığı olarak görülmektedir.

Resim 1.9

18 Temmuz 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 8' de yer alan "Ankara'da iki mevsim" başlıklı içerikte kış aylarında bir kadın fotoğrafı bulunmaktadır. Haberin devamında "Çiftlik'te yaz, Yenisehir'de kış" ifadeleri ile Ankara'nın her mevsimde güzel olduğuna dair bir içerik oluşturulmuştur. Görselde yer alan kadının kullandığı gözlük, çocuk arabası gibi ürünlerin gelişmişlik, lüks ve konfora işaret ettiği görülmektedir. Burada da yine kentlilik ile ilerleme arasında bir bağ kurulduğu dikkat çekmektedir.

Resim 1.10

25 Nisan 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 8'de yer alan "Bahar manzaraları" başlıklı içerikte, kentli bir ailenin fotoğrafı yer almaktadır. Haberin devamında "Bayanların başındaki bir yaz

şemsiyesi sanmayınız: O, kocaman bir uçurtmadır. Baharın hareketli havası, yelekle ve kısa kolla gezmeye olduğu kadar uçurtma havalandırmaya da müsaittir.” ifadeleri bulunmaktadır.

Bu içerik hangi mevsimde hangi kıyafetin giyileceğine dair bir yol gösterme ve tavsiye olarak dikkat çekmektedir. Burada kentlilik ile tercih edilen kıyafetler, kıyafette sınırlar arasında bir bağ kurulduğu görülmektedir.

2. Köylü kadın temsili

4 Mayıs 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 6’da yer alan “Yurttan Resimler” başlıklı içerikte köy kızlarının bulunduğu bir fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğrafa bakıldığında ilk etapta köylü kızlarının basmadan çiçekli şalvarlar dikkat çekmektedir. Çoban kızların bu köylü görüntüsü başlarındaki örtü ve yaşmak ile tamamlanmaktadır. Görselde, koyunlar ile bir arada köylülerin geçimlerini nasıl sağladıklarına ve yaşam biçimlerine dair bir atıf bulunmaktadır. Bu da hem ekonomik hem sosyal bakımdan toplumsal mevkileri hakkında bir fikir vermektedir. Çocukların bakışlarında yadırgamışlık, huzursuzluk ve güvensizlik hissedilmektedir.

Resim 2.11

Resim 2.2

19 Eylül 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 6'da yer alan "Çankırı halkevinin köy gezileri ve fakir hastalara yardımları" başlıklı içerikte bir köy ve kent kadınlarının bir arada bulunduğu bir fotoğraf kullanılmıştır. Haberin devamında "Halkevliler köylüler arasında" ifadesi ile devam edilmiştir. Bu ifadede "Halkevliler" ile "Köylüler" iki farklı taraf olarak kullanılmış, bir karşılaşma, bir araya gelme durumundan bahsedilmiştir.

Köylü kadınların yüzleri geleneksel örtü ile kapalı olması toplumdaki izole edildiği alt metnini kuvvetlendiriyor. Fotoğrafta erkeklerin arasında yalnız ve bağımsız bir biçimde varlık gösteren modern kentli kadın ise Batılı dış görünüşü ve bu görüntünün getirdiği özgüven ile dikkat çekmektedir. Köylü kadınların ise kırsal ve geleneksel kıyafetleri ile çekingenlikleri ve içe dönük halleri görsele yansımaktadır.

Resim 2.312

31 Mayıs 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 6'da yer alan "Gaziantep'te kostümlü bir balo verildi" başlıklı içerikte geleneksel kıyafetli bir kadın grubuna yer verilmiştir. Haberin devamında "Şehrimizde ilk kostümlü balo Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından verilmiştir. Balo çok neşeli olmuş, bayanlardan birçoğu baloya ulusal kıyafetlerle iştirak etmiştir." ifadeleri ile devam edilmiştir. Görselde bir eğlence olarak düzenlenen kostümlü baloda köy gelenekleri ve alışkanlıklarının stereotipler üzerinde nasıl yeniden üretildiği dikkat çekmektedir. Bu yolla kent kadını bir "kostüm" olarak gördüğü "ulusal" kıyafetleri ile geleneksel değerleri ve kültürü yeniden inşa etmektedir.

Bu hali ile, kendisi ile aynı dönemde köyde yaşayan kadınların günlük kıyafet olarak kullandığı kıyafetler modern kent kadını için ötekileştirilerek ancak merasim ve gösteri maksadıyla kullanılacak birer tüketim metası olarak görülmektedir.

Resim 2.413

21 Ocak 1938 yılı Ulus gazetesinde 5. sayfada yer alan içerikte Toprak Bayramı etkinliklerinden fotoğraflar kullanılmıştır. İçerik, gazetede sol köşede üç sütunda yer almaktadır. Haberde ilk fotoğraf altı olarak “Halkevliler Taşpınar köyünde halka Ulus’un “Bizim Köy” ilavesini dağıttılar. Bu ilave köylüler tarafından kapışılırcasına alındı.” ifadeleri kullanılmıştır.

Aynı içerikte üçüncü fotoğraf altında “Ulus’un “Bizim Köy” ilavesini alaka ile tetkik eden bir köylü kadını” ifadeleri yer almıştır.

Gazetenin genel tutumuna örnek teşkil edecek bir içerik olarak seçilen haberde Türk köylüsü, Halkevleri tarafından aydınlatılacak, bilinçlendirilecek bir geri kalmış topluluk olarak sunulmaktadır.

Resim 2.5

Ulus gazetesinin 27 Temmuz 1938 yılı nüshasının 6. sayfasında yer alan bu içerik sayfanın tamamını kaplamaktadır. Haberde başlık olarak “Halkevleri köycüleri Ankara köylerinde” ifadeleri başlık olarak kullanılmıştır. Bu içerik gazetenin köylü kadınına yönelik bakışına dair fikir vermektedir.

Gazetede 3.fotoğraf altında “Bir köylü kadını armonik üzerinde tecrübeler yapıyor.” bilgisi verilmektedir.

İçerik yoğun fotoğraf kullanımını ile desteklenirken, bir başka fotoğraf altında “Okunmağa uzanan köylü elleri”, bir diğerinde ise “Köylülere broşür dağıtılıyor, köylüler kapışıyor.” ifadeleri okuyucuyu bilgilendirmiştir.

Resim 2.6

27 Mart 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 6’da yer alan “İzmir’de toprak bayramı bütün köylülerin iştirakiyle kutlandı” başlıklı içerikte köy kıyafetleri ile bir genç kız grubu fotoğrafı kullanılmıştır. Haberin devamında “Toprak bayramında köy kızları millî kıyafetleriyle” fotoğraf altı metni ile devam edilmiştir.

Görsel değerlendirildiğinde “millî” kıyafetler içinde oldukları ifadesi ile sunulan köy kızlarının gündelik kullandıkları kıyafetleri ile bu kıyafetler arasında çok fark bulunmamaktadır. “Millî” kelimesinin burada daha çok “müsamerelik” anlamıyla kullanıldığı dikkat çekiyor. Bu müsamerelik/ tören atfı ile köy kıyafetlerinin gerçek hayatın dışına kurgusal bir evrene ötelendiği algısı desteklenmektedir.

Resim 2.7

30 Mart 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 6'da yer alan "Şehir tiyatrosu Adana'da" başlıklı içerikte, köy kıyafetleri içinde bir tiyatro oyuncusunun fotoğrafı kullanılmıştır. Haberin devamında "Ankara şehir tiyatrosu bu akşam üçüncü temsilini de verdi. Yarın Bağdat'a gidecekler." ifadeleri ile devam edilmektedir.

Bu görselde gösteri kıyafeti ile yer alan kadın oyuncunun köylü ve geleneksel kadın eşyalarını yeniden üreterek yorumladığı görülmektedir.

3. Eğitimli kadın temsili

2 Mayıs 1938 Ulus gazetesi sayfa 10'da yer alan "Atletizm müsabakaları" başlıklı haberde, sporcu genç kızların bulunduğu bir görsele yer verilmiştir. Kız atletlerin Batı tarzı kolsuz, açık yaka kıyafetleri dikkat çekmektedir. Bu görüntü eğitimli genç kadının dünya şartlarına adapte olduğunu ortaya koyar niteliktedir. Genç kızların saç tasarımında sade ve minimal bir biçimi tercih etmeleri eğitim hayatının ciddiyetini temsil edecek şekilde yorumlanabilir.

Resim 3.14

Resim 3.2

11 Eylül 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 6' da yer alan "Kayseri Halk Kütüphanesi" başlıklı içerikte, gençlerin bir arada kitap okuduğu bir görsele yer verilmiştir. Haberin devamında "Halkevimize kütüphanesi gittikçe zenginleştirilmekte ve yurt gençleri arasında okuma hevesi uyandırmak için çok çalışılmaktadır. Kütüphaneye gece gündüz 200 genç devam etmektedir. Gönderdiğim resim gençleri Halkevi kütüphanesinde göstermektedir." şeklinde devam etmektedir.

Bu görselde, okuyan, genç, tahsilli kadın temsili olarak toplumsal hayatta erkek akranları ile yan yana bir kent kadını imajı çizilmektedir. Başında bandana, kolunda saati çiçekli sade baharlık elbisesi ile "okuyan" kentli kadının görüntüsü desteklenmektedir. Fotoğrafta kitapların yoğunluğu ve genç kadınların kitaplara olan ilgisi eğitilmiş kentli kadın temsili pekiştirmektedir.

Resim 3.3

16 Ocak 1938 sayılı Ulus gazetesinde sayfa 6'da yer alan "Gaziantebte biçki yurdu" başlıklı içerikte, genç kadınların bir arada görüldüğü bir fotoğraf kullanılmıştır. Haberin devamında "Asri dikiş yurdu talebeleri Gazianteb (Hususî) — Şehrimiz genç türk kızları hayata atılmak üzere çok iyi hazırlanmaktadır. Muhtelif dikiş ve biçki yurdları her yıl birçok mezun vermektedir." şeklinde sürmektedir.

Görselde, talebe genç kızların üniformaları onlara tektip ve ciddi bir görüntü vermektedir. Bu ciddiyet eğitilmiş ve kentli kadın temsilini pekiştirecek bir öğe olacak kullanılmaktadır. Genç kızların Anadolu (Gazianteb) taşrada yaşayan insanlar olmasına karşın Batı ölçülerinde ve standartlarında kıyafetler içinde olması köylülük olgusunun eğitim ile ileri noktaya getirilebileceği alt metnini desteklemektedir.

Resim 3.4

4 Ekim Salı tarihli Ulus gazetesinde ilk sayfada yer alan “Mektepler dün açıldı” başlıklı içerikte, genç talebe kızlar görülmektedir. Haberin devamında “Üstte mektepli genç kızlar mektebe giderken” şeklinde devam edilmektedir.

Kızların bir arada, başları dik bir biçimde yürümeleri güçlü eğitimli kadın imajını kuvvetlendiren bir kompozisyon oluşturmaktadır.

Resim 3.5

2 Haziran 1938 yılı Ulus gazetesinde 7. sayfada yer alan “İmtihan” başlıklı içerikte, genç liseli genç kızların bulunduğu bir fotoğraf görülmektedir.

Batılı, modern tarzda kıyafetleri ile eğitimli kentli kadın konumlandırması bu görselde de kendine yer bulmaktadır. Genç kızların ellerinde kitap ve defter objesi kullanılması da bu temsili kuvvetlendirmektedir.

Resim 3.6

8 Şubat 1938 yılı Ulus gazetesinde 2. sayfada yer alan “Coğrafya enstitüsü talebesi bir tetkik seyahatine çıkıyor” başlıklı içerikte, üniversite öğrencilerinin bulunduğu bir fotoğraf yer almaktadır. “Coğrafyacıların geçen sene yaptıkları seyahatten bir intiba” fotoğrafı altı ile sunulan içerikte yaşlıları erkek öğrenciler ile bir arada olan kız öğrenciler, şapkaları, modern seyahat kıyafetleri ile toplumsal hayatta buldukları mevkinin farkında halleri ile dikkat çekmektedir.

Resim 3.7

25 Ekim 1938 yılı Ulus gazetesinde sayfa 7’de yer alan “Ankara'nın genç misafirleri arasında bir kaç saat... 21 vilâyetin 35 mektebini temsil için 2.000 izci geldi” başlıklı içerikte, genç izci kızlara yer verilmiştir. Haberde fotoğraf altı olarak “Yorulmuşlardı. Bir köşeye çömeldiler, tatlı tatlı konuşmağa başladılar. Ne mi konuşuyorlar? Duymadım doğrusu” ifadeleri kullanılmıştır.

Bu ifadelerin kullanılması kentli, eğitilmiş, Batılı genç kızların sevimliliği ve naifliği öne çıkarılmaktadır.

Resim 3.8

8 Mart 1938 yılı Ulus gazetesinin 7. sayfasında yer alan içerikte yemek yapan genç kızlar fotoğrafı dikkat çekmektedir. İçerik tam sütun, tüm sayfayı kaplamaktadır. Başlı olarak “Yüzde yüz ev kadını yetiştiren bir müessesesi: İ. İnönü Enstitüsü” ifadesi kullanılmıştır.

Yine başlıkta, farklı fontlarda yazılı “Biliyor musunuz ki: Ankarada toruniyle beraber mektebe giden ninelervar?” ifadesi ek olarak kullanılmıştır.

6 fotoğraf kullanılan haberde, sağ son sütunun 3. fotoğraf altında “Enstitüde her şey temiz her şey muntazamdır. Çünkü temiz ve en iyi bir şekilde pişirilen yemekleri ancak böyle temiz ve muntazam bir yerde yemekle zevk duyulur.” yazısı dikkat çekmektedir.

Buradaki kentli kadın imajının, hangi yaşta olursa olsun ilerlemeye hazır, modern ve çağdaş dünyada yerini almış bir topluluk olarak resmedildiği görülmektedir.

İçerikte 1. fotoğraf altı olarak “Hamuru açmasını bilmek meharetir ama, bir tatlının hamuru içine konacak yağı, suyu hesap etmek de ayrıca bir dikkat eseridir. Niçin su ve yahut bu harcı

eksik veya fazla koyup yemeğin tadını bozmalı? Terazide tartmak varken!.” ifadeleri ile ulus devletin aydınlık kadınlarının bilimsel ölçüler ile yemek pişirdiği ifadesinin altı çizilmektedir.

Resim 3.9

Ulus gazetesinin 28 Mart 1938 yılı nüshasında 6. sayfada yer alan içerikte elinde silah ile genç kızların bulunduğu bir fotoğraf dikkat çekmektedir.

İçeriğe, gazetede 3 sütuna 3 satır olarak yer verilmiştir. Bu dar alanda gerçekleşen kullanıma karşı 3 fotoğraf kullanılarak renkli bir mizanpaj oluşturulmuştur. Haberde “İzmir kızlarında askerlik sevgisi” üst başlık olarak kullanılırken, “Genç kızlarımız askerlik derslerini çok benimsediler” ifadesi başlık olarak seçilmiştir.

Haberin ilk paragrafı “Lise ve orta mekteplerdeki kızlarımız askerlik derslerine karşı büyük bir alaka gösteriyorlar. Ege kızlarının bu alakasına taşkın bir sevgi de diyebilirsiniz.” şeklindedir.

İçerikte fotoğraf altı olarak “Enstitü talebeleri mavzer ve makineli derslerinde” yazısı dikkat çekmektedir.

4. Çalışan kadın temsili

Resim 4.1

8 Eylül 1938 yılı sayısı sayfa 4 te çıkan haberde, havacılık sektöründe çalışan kadınlara yer verilmiş, kadının güçlü imajının altı çizilmiştir.

Genç, sade, güçlü ve minimal kadın görüntüsü ile istenen makbul bir çalışan kadın imajı sunulmaktadır. “Başını yasladığı demir, kuş tüyünden daha yumuşak gelen teyyareci kız” ifadeleri ile havacı kadınların yaptıkları iş yüceltilmiş, görselde kullanılan Türk Bayrağı da bu duyguyu destekleyen bir öğe olmuştur. Genç kadının gözlerinin gökyüzünde olması da sunulan kadın profiline bir üstünlük atfetmiştir. Yine fotoğrafın alt açılı ile çekilmiş olması kadının olduğundan daha haşmetli görünmesine yol açarak okuyucunun zihninde bu şekilde algılanmasına yol açmıştır.

Resim 4.15

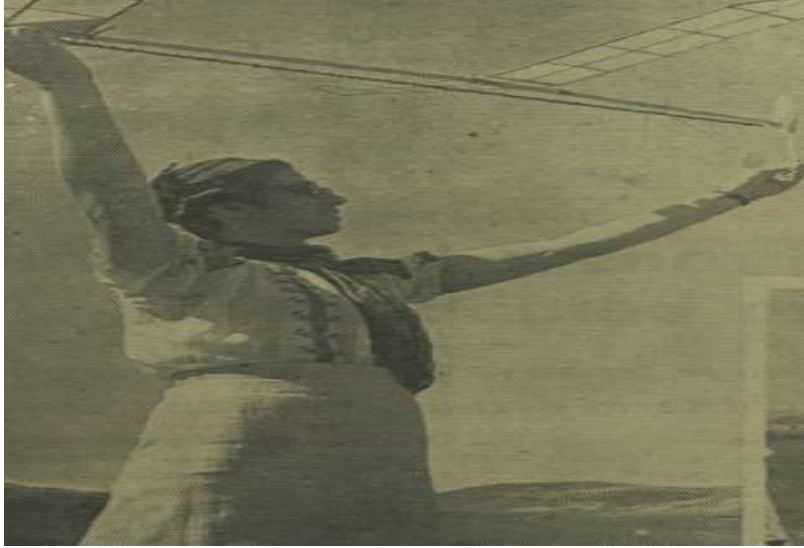
19 Mayıs 1938 sayfa 9'da çıkan "Bir köy kalkınmasından notlar" başlıklı haberde, temsili olarak fabrikada çalışan bir köylü kızı kullanılmıştır. Çalışan kadının köylü imajı genç yaşına rağmen kullandığı başörtüsü, uzun basma elbisesi, önlüğü/peşkiri, uzun kollu gömleği ile pekiştirilmiştir. Fabrika gibi beden ve kol gücü ile ortaya konulacak, herhangi bir akademik uzmanlık istemeyecek bir işte köy kadınının çalışıyor olması tesadüf değildir. Ulus gazetesi görece daha az eğitilmiş, kol işçiliğinde çalışan kadını köylü kıyafetleri ile sunması geri kalmışlığı, ilkelliğe bir atıf olarak değerlendirilebilir. Bu görsel "eğitilmiş kadın bu tip kıyafetlerle bu nitelikte işlerde çalışmaz" alt metninin pekişmesinde önemli bir fotoğraf olarak değerlendirilebilir.

Resim 4.3

25 Eylül 1938 tarihli Ulus Gazetesi'nde yer alan "Kısa Dalga Stüdyosunda sesimizi dünyaya yayanlar seslerini yandaki odadan ne kadar titizce kısıkanıyorlar!" ifadeleri ile radyo çalışanlarından bir kadın çalışan temsili sunmaktadır. "Dört dile tahakküm eden Bayan Emel vazife başında ve alaturka müzik kısmının genç ses sanatkârları" resim altı ifadeleri ile aktarılan Bayan Emel'in makbul bir çalışan Türk kadını olduğu düşüncesi vurgulanmaktadır. Kentli kadın görüntüsündeki kadının fotoğrafa oranla daha büyük boyutlarda olan sunumu ile içerikte yer alan yüceltici ifadeler birbirini destekler niteliktedir. Kentli, eğitilmiş, modern kadının ileri teknolojik işler ile hemhal olması kol gücü yerine beyin gücü ile emek üretmesi aynı yaştaki köylü kadından onu ayırmaktadır. Köy kadını daha eril, beden işçiliği gerektiren işlerde üretime katılırken dört dil bilen kentli kadın daha saygın iş kollarında varlığını sürdürmektedir.

8 Haziran 1938 tarihli gazetenin 7. sayfasında yer alan içerikte "Dün model teyyare uçuşları yapıldı" başlığı ile kadın öğretmen temsiline yer verilmiştir. "Dün öğretmenler de bir imtihan geçirdiler, "Öğretmenler ancak imtihan ederler", diyeceksiniz. Fakat onlar bir havacılık bilgisi olan modelcilikten imtihan verdiler." ifadeleri ile devam eden haberde çoğunluğu kadınlardan oluşan bir öğretmen grubu görülmektedir. Kadınların modern kıyafetleri, şapka ve fularları hem spor tarzlarını yansıtırken hem de kenti kadın imajını destekler niteliktedir. Eğitilmiş kadının Batı standartlarında dönemin sunduğu moda olanakları ile kurgulanması başka türünün olabileceği düşüncesini dahi ortadan kaldırmaktadır.

Resim 4.4

1 Ekim 1938 tarihli gazetenin ilk sayfasında yer alan bir haberin kullandığı fotoğrafta dönemin kadın milletvekilleri görseli dikkat çekmektedir. "Kadın mebuslarımız Parti Kamutay Grubu Toplantısına gelirlerken" fotoğraf altı ifadesi ile yorumlanan görselde orta yaşlarında üç kadın yer almaktadır. Kadınların şapkalı, tayyörlü, uzun etekli olmaları onlara resmi ve formel bir biçim vermiştir. Bu ciddiyetin yaptıkları işi destekler nitelikte olması onların ölçülü duruşunu kuvvetlendirmiştir. Kullanılan her bir imaj parçasının (şapka, ayakkabı, çanta vs.) Batı standartlarında olması çalışan kentli kadın imajını desteklemektedir.

Resim 4.5

15 Ağustos sayfa 7’de yer alan içerikte “Ankara’da her 25 kişiye bir telefon isabet etmektedir. Her Ankaralı senede 42 defa telefon ediyor.” Başlığı ile dikkat çeken haberde görsel olarak kadın santral çalışanları kullanılmıştır. Haberde yalnız kadın çalışan kullanılması sunumu bakımından ilk etapta göze çarpmaktadır.

Resim 4.6

Dönemin moda kriterlerine uyan makyajı, saç tasarımı ve kıyafeti ile makbul bir çalışan kadın çizgisi çizen santral çalışanı görseli kentli kadının çalışma hayatında öne çıktığı imajını desteklemektedir.

30 Aralık 1938 sayfa 6’da yer alan içerikte yer alan “Hendek’te tütün mahsulü ve İzmit’te haşere mücadelesi” başlıklı haberde fabrikada çalışan bir kadın görseli kullanılmıştır.

Resim 4.7

Fotoğraf altı olarak “Tütün işleyen bir kız” ifadelerinin kullanılması yaptığı işe dair bir fikir verirken kadının çalıştığı işe yönelik imajının demode ve yeterince estetik olmaması dikkat çekici bir ögedir. Akademik bir donanım gerektirmeyecek, kol işi sayılabilecek tütün fabrikası işinde Batı kıyafetleri ile kentli bir kadın görseli tercih edilmesi yerine, kırsala yakın kıyafeti ve başındaki örtüsü ile geleneksel bir kadın temsili kullanılması göze çarpmaktadır.

5. Arzu nesnesi olarak kadın temsili

3 Mart 1938 nüshası 3. sayfanın ortasında yer alan görselde arzu nesnesi bir kadına benzemenin getirdiği talihli durum ele alınmaktadır.

Resim 5.1

“İki damla su birbirine benzer yarım elmanın yarısı ötekinin aynıdır. Acaba yeryüzünde tanınmış şahsiyetlere benzeyenler var mı?” haber başlığı ile girilen içerikte dünyaca ünlü kadınların benzerlerinin bulunduğunu ve bu benzerliğin dikkat çekici bir tesadüf olduğunu vurgulayan gazete bu benzerliği olumlu bir kazanç olarak okuyucuya sunmaktadır. Amerikan asıllı bir kadın pilot olan Amelia Erhart’a benzerliği ile dikkat çeken bir kadının görseli kullanılarak arzu nesnesi bir ünlü kadına benzemenin talihinin altı çizilmektedir.

“Bu resmi görünce Amelia Erhart sanacaksınız. Halbuki o değildir. Bu Şikagolu bir Jartiyecinin karısı Madam Oscar Nelsondur.” ifadeleri ile güzel ve şöhret sahibi olmanın getirdiği

müspet imaj desteklenirken bir ünlüye sadece “benzemenin” dahi bu olumlu imajdan alınacak önemli bir pay ve şans olduğu vurgusu göze çarpmaktadır.

Resim 5.2

27 Temmuz 1938 yılı Ulus Gazetesinde yer alan içerikte arzu nesnesi sayılabilecek bir sinema oyuncusu olan Zarah Leander'ın görseli yer almaktadır. Kitlelere güzel kadın figürü olarak sunulan oyuncunun saç tasarımı, makyajı, kıyafeti dönemin kentli kadın imajını besleyen görsel öğelerdir. Bu sunumda kadının vamp ve femme fatale kimliği yerine daha sosyal hayata entegre edilebilen toplumsal yönü öne çıkarılmıştır. Görselin dekolte ve şuhluğa getirdiği sınır ve hudut böyle bir temsilin ortalama kent kadını için uygulanabilir ve hayata geçirilebilir bir model olmasını sağlamaktadır.

Resim 5.3

5 Ağustos 1938 sayısında 7. sayfada çıkan içerikte “1929 yılından beri Avrupa’da güzellik kraliçeleri” başlıklı haberde,

İçlerinde Finlandiya, Fransa, Yunanistan, Danimarka’nın bulunduğu Avrupa ülkelerinden seçilerek dünya güzeli olmuş kadınların bulunduğu görselde, genç, güzel ve kentli olmanın önemi vurgulanıyor. Kadınların ortalama halleri, modern Türk kadınına olan yakınlığına onlara benzeyebilme mesafesinin kısa tutulmasına yol açarken isteyen ve emek sarf eden her kadın için ulaşılabilecek bir hedef olarak ortaya konulmuştur. Bu hedefe olan yakınlık ise kentli kadının motivasyonunu güçlendirmektedir.

Resim 5.4

18 Nisan 1938 yılı sinema içeriklerinde yer alan bir haberde, Marika Röck adlı bir sinema oyuncusunun özellikle genç kadınlara örneklik teşkil edebilecek bir imaj olarak sunulduğu dikkat çekmektedir.

Spor kıyafeti ve saç, makyaj kullanımı ile toplumsal hayatın içinde yer alan kentli kadının ulaşabileceği bir kadın temsili sunmaktadır. Haberin detaylarında “Marika Röck, son seneler içinde yetişen cazip ve güzel bir alman film yıldızıdır. Bilhassa Ufa'nın çevirdiği filmlerde rol alan bu güzel artisti, yukarıdaki resimde, son filmlerinden birinde neşe ile dans ederken görüyorsunuz.” İfadeleri kullanılmıştır. Bu ifadeler ile oyuncuyu henüz tanımayan okuyucu hedef kitleye bir malumat verilerek böylece “artık” tanınıyor olması da sağlanmıştır.

Resim 5.5

27 Nisan 1938 yılı sinema sayfasında yer alan “Yüz erkeğe bir kadın” başlıklı haberde çocuk yaşta bir sinema oyuncusunun bir “kadın” olarak sunumu dikkat çekmektedir. “Musiki ve neşe dolu olan bu film Holivud’un yeni keşfettiği 14 yaşındaki genç yıldız Dinna Dobin tarafından çevrilmiştir. Kendisini “Üç Modern Kız” filminde de gördüğümüz bu genç artistin harikulade güzel bir sesi vardır.” İfadeleri ile devam eden haberde, yıldızın yaşlıları gibi çocukluğunun öne çıkarılmak yerine kendisine kadın rolü yüklendiği göze çarpmaktadır. Böylelikle modern kentli kadına/ genç kızlara örneklik oluşturacak çocuk kadın profili oluşturulmaktadır.

6. Anne olarak kadın temsili

25 Nisan 1938 yılı sayılı sayfa 12’de gazetede yayınlanmış olan reklam ve tanıtım amaçlı görsel, gazetenin anne, ev kadını imajı üzerine önemli bir örneklik oluşturuyor. Ortalama üstü imkanlara sahip bir masa etrafında bir araya gelmiş ailenin temsil edildiği görselde kadının tavır, duruş ve dış görünüşü ideal kadın profilinin modern kentli kadın imajı olduğunu gösteriyor. Saçlarının 30’lar modasını yansıttığı kadın temsili makyajı ve gösterişli kıyafeti ile

orlama bir Türk kadını portresinin çok ilerisinde bir görüntü çiziyor. Kadının kentsoylu imajını erkeğin dış görüntüsü ve çocukların kılık kıyafeti destekliyor.

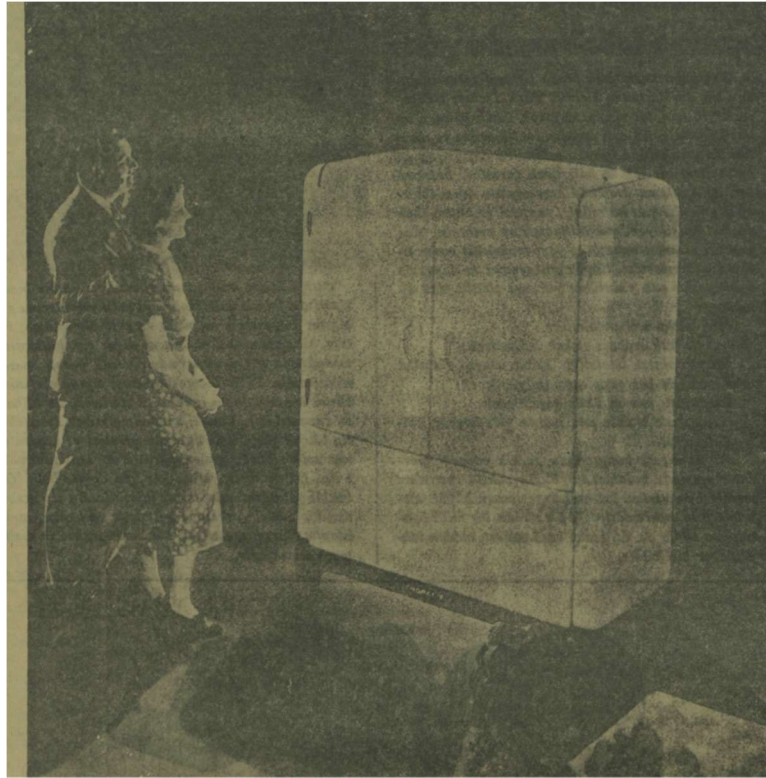
Resim 6.1

21 Mayıs 1938 yılı tarihli gazetede sayfa 12’de göze çarpan görselde evde çocuğunun beslenmesi için süt hazırlayan bir anne görelili kullanılmıştır. Reklam ve ürün pazarlama maksadı ile kullanılan bu görselde annenin dönemin modern çizgilerine uyan kıyafetler ile gündelik işlerini yapıyor olması dikkat çekicidir. Kadının hem bir dişi hem de evinde günlük işlerini sürdüren ve bu sorumluluğu üstlenen bir imajda çizilmesi kadının toplumsal rolüne bir gönderme olarak görülebilir. Topuklu ayakkabılar, özenli saçlar kadınlığı vurgularken bele bağlanan iş önlüğü kadının evdeki rolünü ortaya koymaktadır.

Resim 6.2

19 Mayıs 1938 yılı reklam sayfasında yer alan fotoğrafta ailesi için bir buzdolabı seçen kadın görüntüsü dönemin kadın/anne tüketici profilinin nasıl kurgulandığı hakkında bir fikir veriyor.

Resim 6.3

Teknolojik olarak ileri bir ev eşyasını kullanan kadın tüketicinin dış görünüş olarak ne şekilde olması gerektiği reklam yolu ile ulaştırılıyor. Görselde kullanılan profilde, yanında bulunan eşi ile birlikte ailesi için seçim yapma hürriyeti bulunan bu kadın imajının kentli, tayyörlü kısa kollu bir bluz ile başı açık kentsoylu bir kadın olması göze çarpıyor.

Gazete ve ürünü pazarlayan sermaye makbul ve tüketimde söz sahibi kadını bu biçimde sunuyor.

Resim 6.4

17 Temmuz 1938 yılı Ulus Gazetesi 3. Sayfanın alt kısmında çıkan bu haberde on çocuklu bir ailenin “anne”sinin temsili dikkat çekiyor.

“İleri Türkiye bugün kazandığı çocuk nispetinde yarın kuvvetli kollara ve kafalara sahip olacaktır.” İfadeleri ile yüreklendiren on çocuklu annenin imajı, yenilikçi, şapkalı, eşi ile yana taşralı olmasına rağmen kentli bir görüntü çizen bir kadındır.

Gazetenin onayladığı makbul ideal anne tipi köylü kadın görüntüsünden uzaktır.

Türkiye’deki ulus inşası süreci moderniteyle yakından ilişkilidir. Türkiye deneyimi bu anlamda sivil milliyetçiliğin kavramsal varsayımlarıyla paralellikler taşır. Cumhuriyet seçkinlerinin bilişsel haritalarını Aydınlanma düşüncesi şekillendirmiştir. Aydınlanmanın temel inançlarından biri olan insanın çevresini kontrol edebileceği düşüncesi, Atatürk’ün

gerçekleştirdiği reformların ardındaki en iddialı felsefî motiftir. Bu açıdan ilerleme düşüncesi ve pozitivist bilim, Kemalist seçkinlerin anlayışlarının temel dayanakları olmuştur.

Ulus gazetesinin modernleşme ile kurduğu ilişkinin organik bir ilişkiden ziyade daha yüzeysel kaldığı ve bu izleri taşıdığı söylenebilir. Örneğin, gazetenin köylü ve kentli kadın temsili karşılaştırıldığında ortaya ilginç bir fotoğraf çıkmaktadır. Gazete kentli kadını ilerlemeye açık, makbul kadın olarak resmederken köylü kadını ve henüz şehirlileşememiş kadını kendisine tavsiyeler verilerek ancak belli bir olgunluğa gelebilecek, telkine muhtaç bir birey olarak görmektedir. Bu fikre ve anlayışa sadece iki kimliğin görsel yansımaları üzerinden yaptığı çıkarsama ile vardığı görülmektedir.

Bu çalışma gerçekleştirilirken dönemi de göz önünde bulundurulmuş, dünyanın içinde bulunduğu travma ve kırılmalar dönem seçiminde etkili olmuştur. Üretilen metinler için seçilen mekanlar arasında sokağın ve kamusal alanın diğer pek çok alandan daha fazla öne çıkması yeni Türk kadınının hayatın içinde daha görünür olacağını/olması gerektiğinin önemini vurgulamaktadır.

Yine de bu tutuma rağmen üretilen kadın tipinin hayat içinde etkinliği ve faaliyeti yetersizdir. Gazetenin Batı kaynakları eksenli ürettiği gündelik hayatta bu kadar gösterişli, özenli ve detaycı kadın tipine rastlanmamaktadır.

Gazetenin ürettiği içeriğin ana (belki de tek) hedef kitlesinin büyük oranda şehirli-kentli kadın tarafından oluştuğu görülmektedir. Gazetenin bu tavrı, yeni ulus devlet inşasında okuma yazma bilen, üretime katkı sunan, sosyal hayatta görünür olan kadının muhatap alındığı dikkat çekmektedir.

Sonuç

Türk modernleşmesi hareketinin geri planına bakıldığında bu meselenin yarım asra dayanan kadim bir süreç olduğu görülmektedir. Modernleşme hareketlerinin geçmişi bu yerli serüvenin cumhuriyet ve onun kazanımlarından çok daha önce başladığını ortaya koymaktadır. İlk batılılaşma hareketlerinin İmparatorluğun duraklama döneminin sonlarına denk düştüğü dikkat çekmektedir. Osmanlı bürokrasisinin bir kesimi, modernleşmenin gereksinimlerine bir ölçüde erkenden uygun hale getirilmiş on dokuzuncu yüzyılda, reform liderliğini ele almıştı. Bu reformcu bürokrasi, reformun ilk can alıcı noktası olarak, askeri ve sivil bürokrasiyi hazırlayan eğitim kurumlarının modernleştirilmesini seçmişti.

Kadının aile içinde değişen zamanla birlikte biçimsel olarak değişkenlik gösteren sorumlulukları ve toplum hayatında giderek artan görünürlüğü ve buna duyulan ihtiyaç kadın meselesinin yeniden ele alınması gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

Nitekim Türk kadınının son yüzyılda, özellikle Cumhuriyet döneminde yaşanan sosyal değişme içindeki yerinin ne olduğu sorusu sık sık tekrarlanmış ve buna cevap aranmıştır. Bu meseleyi açıklığa kavuşturabilmek için, bu sonucu hazırlayan tarihi ve sosyal gelişmeleri öncelikle ortaya koymak zarureti vardır.

Türk kadını cumhuriyet öncesi eğitim ve yetiştirilmesi ile çağı yakalamaya başlamış ve kendi donanımı ve potansiyeli ile toplum içinde sosyal hayatta yer edinmiştir. Özellikle fikir sanat ve basın faaliyetlerinde kadınların bu gücü yeni rejimin en önemli lokomotiflerinden biri olmuştur. Bu kadın yükselişinde dönemin fikir insanlarının ve etkili düşünürlerinin etkisi göz ardı edilemez boyuttadır. Türkçü yazarlar, Batıcı yazarlar ayırt etmeksizin her fikrin öncüleri kadın hareketinin önüne geçilemez bir şekilde ilerlediğini ve bu dinamiğin geleceğin kurulmasında büyük bir avantaj sağlayacağı görüşünde birleşmişlerdir.

Çalışmaya saha olarak seçilen Ulus gazetesi yeni rejimin resmi olmasa da gayri resmi olarak sözcüsü ve bülteni konumundadır. Bu konumu itibariyle yeni ideolojik oluşumun kodlarını taşımakta olduğu söylenebilir. Ulus gazetesinin bu bağlamda var oluş gayeleri arasında yeni kurulan devletin içerisindeki bireylerden bir ulus oluşturmak ve ulusal kimliğini unutmuş halka ulusal kimliğini hatırlatmak ve onları ulusal bir kimlik çatısı altında bütünleştirmek öne çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akturan, U. ve Esen, A (2008). Fenomenoloji (ss. 83-98), Nitel Araştırma Yöntemleri, (Editörler: Baş, T. ve Akturan, U.). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Kubicek, P. (1999). Turkish-European relations: At a new crossroads?. *Middle East Policy*, 6(4), 157-173.
- Özkaya, Y. (2013). *Milli Mücadelede Atatürk ve Basın (1919-1921)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınevi: Ankara.
- Sözen, E. (1999). *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/ Güç ve Refleksivite*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Tekeli, İ., & İlkin, S. (2000). Küreselleşme Ulus-Devlet Etkileşimi Bağlamında AB-Türkiye İlişkilerinin Yorumlanması. *Doğu Batı Dergisi Bin Yılın Muhasebesi*, 3, 91-115.

Gazeteler

- Ulus gazetesi 17 Aralık 1938 yılı 1. sayfa
- Ulus gazetesi 22 Mayıs 1938 yılı 8. sayfa
- Ulus gazetesi 30 Mayıs 1938 yılı 7. sayfa
- Ulus gazetesi 2 Şubat 1938 yılı 6. sayfa
- Ulus gazetesi 5 Ekim 1938 yılı 7. sayfa
- Ulus gazetesi 6 Şubat 1938 yılı 4. sayfa
- Ulus gazetesi 26 Ekim 1938 yılı 7. sayfa
- Ulus gazetesi 18 Temmuz 1938 yılı 8. sayfa
- Ulus gazetesi 25 Nisan 1938 yılı 8. sayfa
- Ulus gazetesi 4 Mayıs 1938 yılı 6. sayfa
- Ulus gazetesi 19 Eylül 1938 yılı 6. sayfa
- Ulus gazetesi 31 Mayıs 1938 yılı 6. sayfa
- Ulus gazetesi 21 Ocak 1938 yılı 5. sayfa
- Ulus gazetesi 27 Temmuz 1938 6. sayfa
- Ulus gazetesi 27 Mart 1938 yılı 6. sayfa
- Ulus gazetesi 30 Mart 1938 yılı 6. sayfa
- Ulus gazetesi 2 Mayıs 1938 yılı 10. sayfa

Ş.S. Açıkkay

- Ulus gazetesi 11 Eylül 1938 yılı 6. sayfa
Ulus gazetesi 16 Ocak 1938 yılı 6. sayfa
Ulus gazetesi 4 Ekim Salı yılı 1. sayfa
Ulus gazetesi 2 Haziran 1938 yılı 7. sayfa
Ulus gazetesi 8 Şubat 1938 yılı 2. sayfa
Ulus gazetesi 25 Ekim 1938 yılı 7. sayfa
Ulus gazetesi 8 Mart 1938 yılı 7. sayfa
Ulus gazetesi 28 Mart 1938 yılı 6. sayfa
Ulus gazetesi 8 Eylül 1938 yılı 4. sayfa
Ulus gazetesi 19 Mayıs 1938 yılı 9. sayfa
Ulus gazetesi 25 Eylül 1938 yılı 6. sayfa
Ulus gazetesi 8 Haziran 1938 yılı 7. sayfa
Ulus gazetesi 1 Ekim 1938 yılı 1. sayfa
Ulus gazetesi 15 Ağustos 1938 yılı 7. sayfa
Ulus gazetesi 30 Aralık 1938 yılı 6. sayfa
Ulus gazetesi 3 Mart 1938 yılı 3. sayfa
Ulus gazetesi 27 Temmuz 1938 yılı 3. sayfa
Ulus gazetesi 5 Ağustos 1938 yılı 7. sayfa
Ulus gazetesi 18 Nisan 1938 yılı 7. sayfa
Ulus gazetesi 25 Nisan 1938 yılı 12. sayfa
Ulus gazetesi 21 Mayıs 1938 yılı 12. sayfa
Ulus gazetesi 17 Temmuz 1938 yılı 3. sayfa

Extended Abstract

Summary

This study aims to reflect the picture of the woman perception of the Young Republic through the evaluation by periodical reading of the contents of the *Ulus* newspaper in 1938 covering various issues in the transition process from Empire to nation-state including the womanhood issues, construction of new woman, daily life practices recommended through women, efforts to create a new woman model based on the suggestions parallel to Western woman and the importance of the press in making Turkish woman visible. The main subject of the study consists of the demonstration of the view of the official ideology of the period to modernity and the building of the female citizens in particular towards this ideal. The prominent issue in the study is the woman profile presented by the *Ulus* newspaper, the “official” newspaper of the government in Turkey of 1938, to the mass through media in the first fifteen years of the Republic. The present study was prepared in the lights of the information obtained during the master thesis study called “Representation of Woman in the Weekly Woman Pages of the *Ulus* Newspaper in 1938”.

Modernization is one of the concepts that have been frequently addressed in recent years by the field of social studies. This is due to various reasons, however, the main reason for modernization being a popular topic can be explained by the influence in the non-Western societies and countries the after the Second World War. The differences in the models and emergence of modernization and thus the sociological polarization of the world caused heavy use of the concept in politics and in academic studies. Modernization process is known to emerge and become popular in the societies of the Western Europe. On the other hand, modernization has been seen to be affecting the non-Western societies since the second half of the 20th century.

One cannot ignore the responsibilities of woman in the family in modern societies shared with men and their ever increasing function in social life. Likewise, the question on the place of the Turkish woman in the social change experienced in the last century, particularly during the Republican period was frequently asked and answers to this question were sought. To shed light on this matter, it is imperative to put forward first the historical and social developments that led to this result.

Turkish modernization movement has a history of nearly half a century. When we look at the historical background of the changes taking place in the Ottoman soil with the modernization movements, we observe that the westernization movement corresponds to the stagnation period of the Ottoman State.

The flexibility emerging by the modernization movements in the last periods of the Ottomans led to the re-addressing of the woman issue by the people who were close to the Western movement. The ideas of the western oriented people were expressed by the press of the period. By this way, they conveyed their ideas on matters including the social status of woman, place of woman in social life and education of woman.

The nation-state is observed to have a different organization and system against the similar structures of the Ottoman State. The Ottomans had an understanding of being an ummah and a society rather than having a national awareness which understanding could only be collapsed after the French Revolution and its effects. The idea of nation building which had been already embraced by the Western States was considered to be an acceptable phenomenon only after the experiences of losing lands.

When we look at the background of the Turkish modernization movement, we notice that issue has a history of half a century. The history of the modernization movements reveals that this

domestic adventure started before the Republic and before its achievements. It is noticed that the initial Westernization movements correspond to the end of the stagnation period of the Empire. A part of the Ottoman bureaucracy was already made prepared to an extent to the requirements of the modernization and they became the reform leaders in the nineteenth century. This reformist bureaucracy picked the modernization of the educational institutions that train the military and civil bureaucracy as the first epicentrum of reform.

The need to re-address the woman issue was revealed by the responsibilities of women in family that formally varies during the course of changing time, by the increasing visibility of woman in social life and by the need for this visibility. Likewise, the question on the place of the Turkish woman in the social change experienced in the last century, particularly during the Republican period was frequently asked and answers to this question were sought.

A special significance was attributed to newspapers and magazines to ensure that the reforms and revolutions in the foundation phase of the Republic of Turkey had a response in daily life and newspapers started to be printed and published by the personal incentive of Gazi Mustafa Kemal Atatürk and these newspapers and magazines became the carriers of the Republic. Undoubtedly, one of the most important newspapers of the period was the *Ulus* newspaper, which was first published in 1920 as a continuation of the *Hakimiyet-i Milliye*. Its motto was determined to be “rendering national will operative and commanding”.

The *Ulus* newspaper, which is selected to be the field of the present study, has a position of being informal, if not formal, speaker of the new administration. With this position, it can be said that it bears the codes of the new ideological formation. The objectives of the *Ulus* newspaper include national building among the individuals of the new state, reminding people of their national identity which they forgot and to unite them under the roof a national identity.

Discourse analysis was selected in the present study as a method that prioritizes the transfer of expression over symbols and icons. The study was conducted to analyze the representation of woman, who was charged with different missions and meanings under the topic of modernization during the establishment of the Republic, in the *Ulus* newspaper which was one of the most important media organ of the period. The *Ulus* newspaper was one of the most important carriers of the modernizm ideal of the period.

It had a special importance in creating role models to shape the daily life of the “Turkish Woman” through its pages dedicated to women. Therefore, the modern woman envisagement of the Republic was analyzed in the study on the basis of the *Ulus* newspaper.

When we examined the visual contents of the *Ulus* newspaper in 1938, we noticed groupings of the woman phenomenon over the her roles of being urbanized, peasant, educated, employed, object of desire and mother. Picture use, composition and frame were examined to find references to woman and some findings were obtained.

The fact that the transformation attempted to be reached by the newspaper was not merely a systematic transformation but also brought a change in its train which was not requested and felt by the ordinary citizens to be necessary/missing in daily life can be considered to be the basic problem caused by modernization. The national goal for the Ottomans to build the issue of being a nation over a single identity seems to be changed with the Republic, however, a quest for a new identity is apparent.

It can be said that the relation of the *Ulus* newspaper with modernization was more artificial rather than being an organic relation and that the newspaper carried these traces. For example, we find an interesting picture when we compare the representation of the peasant woman and urbanized woman. The newspaper illustrates urbanized woman as the acceptable woman who is open to progress while the peasant woman is represented to be person who is not urbanized

yet, who needs suggestions and who can be matured only through some advices. It is seen that this idea and understanding were reached only by the inference over the visual reflections of the two identities.

In the light of these findings, it was seen that the urbanized, educated and employed woman was illustrated to be a modern and Western profile. It is noticed that a connection was established between this acceptable representation and the concepts of luxury, comfort and elitism. When we look at the findings, it was remarkable that the peasant woman was reflected through a more pejorative point of view. The timidity of peasant women in their rural and traditional clothes and their dependence on the male-dominant structure were highlighted to be underdevelopment.

Key Words: Young Republic, New Turkish Woman, Ulus Newspaper ,Urban Woman, Peasant Woman, Socioeconomic Level